HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הניחא [א]למאן דאמר אין הרב יכול לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך שפיר אלא למאן דאמר [א]יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך מאי איכא למימר אלא אידי ואידי בשאין מעלה להן מזונות ובהא פליגי דמר סבר יכול ומר סבר אין יכול ורבי יוחנן דאמר יכול הרב שביק מתניתין ועביד כברייתא אלא דכולי עלמא משל שמים הוא אוכל ולא מצי קציץ ומאי קוצץ דאמר רבי הושעיא מזונות דכוותיה גבי בהמתו תבן נקוץ לה אלא בהא קמיפלגי דמר סבר משלו הוא אוכל ומר סבר משל שמים הוא אוכל:

מתני' [ב][ב]קוצץ אדם על ידי עצמו על ידי בנו ובתו הגדולים על ידי עבדו ושפחתו הגדולים על ידי אשתו מפני שיש בהן דעת [ג]אבל אינו קוצץ על ידי בנו ובתו הקטנים ולא על ידי עבדו ושפחתו הקטנים ולא על ידי בהמתו מפני שאין בהן דעת [ג][ד]השוכר את הפועלים לעשות בנטע רבעי שלו הרי אלו לא יאכלו אם לא הודיען פודה ומאכילן [ה]נתפרסו עגוליו נתפתחו חביותיו הרי אלו לא יאכלו אם לא הודיען מעשר ומאכילן [ו]שומרי פירות אוכלין מהלכות מדינה אבל לא מן התורה: **גמ'** שומרי פירות אמר רב לא שנו אלא שומרי גנות ופרדסין אבל שומרי גיתות וערימות אוכלין מן התורה קסבר משמר כעושה מעשה דמי ושמואל אמר [ז]לא שנו אלא שומרי גיתות וערימות אבל שומרי גנות ופרדסים אינן אוכלים לא מן התורה ולא מהלכות מדינה קא סבר משמר לאו כעושה מעשה דמי מתיב רב אחא בר רב הונא [ח]המשמר את הפרה מטמא בגדים ואי אמרת משמר לאו כעושה מעשה דמי אמאי מטמא בגדים אמר רבה בר עולא [ט]גזירה שמא יזיז בה אבר מתיב רב כהנא [י]המשמר ארבעה וחמשה מקשאות הרי זה לא ימלא כריסו מאחד מהן אלא מכל אחד ואחד אוכל לפי חשבון ואי אמרת משמר לאו כעושה מעשה דמי אמאי אוכל אמר רב שימי בר אשי [כ]בעקורין שנו עקורין והלא נגמרה מלאכתן למעשר שלא ניטל פיקס שלהם אמר רב אשי כוותיה דשמואל מסתברא דתנן (ד)ואלו אוכלין מן התורה העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה ובתלוש כו' מכלל דאיכא דלא קא אכיל מן התורה אלא מהלכות מדינה אימא סיפא ואלו שאינן אוכלין מאי אינן אוכלין אילימא שאין אוכלין מן התורה אלא מהלכות מדינה היינו רישא אלא לאו שאין אוכלין לא מן התורה ולא מהלכות מדינה ומאי ניהו [ל]עושה במחובר לקרקע בשעה שאין גמר מלאכה וכל שכן שומרי גנות ופרדסות: **מתני'** (ה)[מ]ארבעה שומרים הן שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר (ו)[נ]שומר חנם נשבע על הכל (ז)[ס]והשואל משלם את הכל [ע]ונושא שכר [פ]והשוכר נשבעים על השבורה ועל השבויה ועל המתה ומשלמין את האבידה ואת הגניבה: **גמ'** (ח)מאן תנא ארבעה שומרים אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה רבי מאיר היא אמר ליה רבא לרב נחמן מי איכא דלית ליה ארבעה שומרין אמר ליה הכי קאמינא לך מאן תנא שוכר כנושא שכר רבי מאיר היא והא רבי מאיר איפכא שמעינן ליה (ט)דתניא שוכר כיצד משלם ר' מאיר אומר כשומר חנם ר' יהודה אומר כשומר שכר רבה בר אבוה איפכא קתני אי הכי ארבעה שלשה נינהו אמר רב נחמן בר יצחק [צ]ד' שומרין ודיניהם שלשה ההוא רעיא דהוה קא רעי חיותא אגודא דנהר פפא שריג חדא מינייהו ונפלת למיא אתא לקמיה דרבה ופטריה אמר מאי הו"ל למעבד

הא

הניחא וכו'. פלוגתא במסכת גיטין: **אלא אידי ואידי כשאין מעלה.** דכולי עלמא משלו הוא אוכל ובהא פליגי וכו': ה"ג **ולר' יוחנן וכו'.** ולא גרסי' אי הכי גדולים נמי דהא אמרן ידעי ומחלי: **משל שמים הוא אוכל.** ואפי' מעלה מזונות לא מצי קייץ אקטנים: **ומאי קוצץ דר' אושעיא מזונות.** שיתן להם מזונות מעיקרא הרבה שלא יוכלו לאכול מן הענבים: **נקוץ לה.** דהתניא לעיל (י) רשאי בעל הבית להתיר פקיע עמיר וכו': **מר סבר.** תנא דברייתא משלו הוא אוכל ולרבי יוחנן בין כשמעלה מזונות ובין שאין מעלה מזונות ובר פלוגתיה מוקי לה במעלה. ותנא דידן סבר משל שמים הוא אוכל ואפילו מעלה מזונות נמי לא מצי קייץ: **מתני' מהלכות מדינה.** כבר נהגו כן: **גמ' לא שנו.** דאין שומרין אוכלין מן התורה: **אלא שומרי גנות ופרדסין.** דהוה ליה מחובר בשעה שאין גמר מלאכה הלכך מן התורה לא אכיל ואכיל מהלכות מדינה וכ"ש עושה במחובר כגון מנכש דאכיל ממנהג המדינה: **אבל שומרי גיתות וערימות.** עד שלא נגמרה מלאכתן למעשר אוכל אף מן התורה כדין עושה בתלוש: **ושמואל אמר לא שנו.** דאכלי מיהת מהלכות מדינה אלא שומרי תלוש אבל שומרי מחובר אפילו מהלכות מדינה לא דמשמר לאו עושה מעשה הוא הלכך לא אכיל מדאורייתא: **המשמר פרה אדומה.** משחיטתה ועד כינוס אפרה: **מטמא בגדים שעליו.** דתנן (פרה פ"ד מ"ד) כל העוסקין בפרה מתחילה ועד סוף מטמאין בגדים: **גזירה שמא יזיז בה אבר.** ורבנן הוא דגזרו על הטומאה ולאו מדאורייתא: **מקשאות.** שגדילין בהן קישואין: **ארבעה וחמשה מקשאות.** של חמשה אנשים: **אמאי אוכל.** הא אמרת שומרי מחובר אפילו מהלכות מדינה לא אכלי אלא על כרחך כעושה מעשה דמי ואכלי מיהא מהלכות מדינה כי מתני' מכלל דשומרי תלוש אפילו מדאורייתא נמי אכלי: **בעקורין שנו.** עקורין משרשיהן עם קישואין שבהם להכי קרי ליה מקשאות ולא קרי ליה קישואין ומשום דשומרי תלוש הם אכלי מהלכות מדינה כי מתני': **בשלא ניטל פקס שלהן.** ואמר מר לעיל בפרקין (דף פח:) דקישואין משיפקסו: **כשמואל מסתברא.** דעושה במחובר בשעה שאינה גמר מלאכה אפילו מהלכות מדינה לא אכיל וכ"ש שומרי מחובר דהוי שעה שאינה גמר מלאכה ולאו עושה מעשה הוא ומתני' בשומר תלוש: **מכלל דאיכא דלא אכיל מן התורה ואכיל מהלכות מדינה.** מדלא תנא אלו אוכלין סתמא. ומאי נינהו או עושה במחובר בשעה שאינה גמר מלאכה או עושה בתלוש בשעה שנגמרה מלאכתו או דבר שאין גדולו מן הארץ: **אימא סיפא ואלו שאינן אוכלין.** וקתני הכי (כ) מאי אינן אוכלין אי נימא שאין אוכלין וכו': **אלא לאו שאינם אוכלין כלל.** מהשתא על כרחך מן התורה דתני ברישא דאשמעינן דאיכא אחרינא דאכיל ולא מן התורה במשמר תלוש עד שלא נגמרה מלאכתו למעשר קאמר דכיון דאינו עושה מעשה לא אכיל מן התורה ואכיל מהלכות מדינה דאילו במשמר במחובר ליכא לאוקמא דהא אפילו עושה מעשה ממש קתני סיפא דלא אכיל כלל בשעה שאינה גמר מלאכה וכ"ש משמר: **מתני' שומר חנם נשבע על הכל.** על כל המאורעות הכתובות בשאר שומרים לחיוב הוא נשבע שכך עלתה לו ופטור. ולקמן בהשואל (דף לד:) יליף לכולה מתני' מקראי: **על הכל.** גניבה ואבידה ואונסין: **גמ' מי איכא דלית ליה ארבעה שומרין.** על כרחך ארבעה מיני שומרין אשכחן: **מאן תנא שוכר כשומר שכר דמי.** דקתני מתני' בתרווייהו פטורין מאונס ומשלמין גניבה ואבידה: **ר"מ היא.** כדמפרש ואזיל: **רבה בר אבוה.** תנא מתני' שוכר כיצד משלם ר' מאיר אומר כשומר חנם ר' יהודה אומר כשומר שכר: **חיותא.** בהמות: **שריג.** הפליגה:

הא

דכוותיה גבי בהמתו תבן לקוץ לה. ה"ה דהוה מצי למיפרך מבנו ובתו הקטנים אי נמי כיון דלאו בני מחילה נינהו לאו כל כמיניה לנערס כלל: **אלא** בהא קא מפלגי מר סבר משלו הוא אוכל ומר סבר משל שמים הוא אוכל. ולר' יוחנן אידי ואידי באין מעלה להן מזונות: **לא** שנו אלא שומרי גנות ופרדסים. דאין אוכלין מן התורה משום דלאו גמר מלאכה הוא והא דאמרי' לעיל (דף פט.) המנכש בבצלים כו' וכן לעדר ולקשקש תחת הזיתים הרי זה לא יאכל היינו מן התורה אבל מהלכות מדינה אכיל: **אי** הכי ארבעה שומרין שלשה הוו. הא (ל) אי הכי אין בו אי אמרת בשלמא דמעיקרא נמי הוה מצי לאקשויי הכי וכן יש הרבה בגמרא (מ):

וכא

מסורת הש"ס

א) כתובות מג. נח: גיטין יב. [ב"ק פז:], ב) [לעיל לב:], ג) [שם], ד) [לעיל פז.], ה) שבועות מט. לקמן לד:, ו) [עי' תוס' לקמן לד: ד"ה שומר], ז) [עי' תוס' לקמן לד: ד"ה שומר], ח) [שבועות מט:], ט) לעיל פ: לקמן לה: ב"ק מה: נז: שבועות מט:, י) [דף ל:], כ) בס"א: הני, ל) אבל רש"י בשבועות לא גרס א"ה. רש"ל, מ) [וע"ע תוס' שבועות מה: ד"ה א"ה ותוס' שבת קכ: ד"ה א"ה],

◆

מוסף רש"י

יכול הרב לומר לעבד. כנעני, **עשה עמי.** מלאכה, **ואיני זנך.** אלא חזור על הפתחים (גיטין יב.). **קוצץ אדם.** ליטול מעות ולא יאכל (לעיל צב:). **על ידי עצמו.** בשביל עצמו (שם, ויומא לא:). **מפני שיש בהן דעת.** וידעי וקא מחלי (לעיל צב:). **בנטע רבעי שלו הרי אלו לא יאכלו.** דבעי חומה, דגמר קודש קודם ממעשר, ובתחילה על מנת כן נשכרו לו (שם). **אם לא הודיען.** מתחילה לעשות עמו בנטע רבעי (שם). **ואלו.** פועלין, **אוכלין.** ממה שעוסקין בו (לעיל פז.). **בשעת גמר מלאכה.** כשתולשין אותו (שם). **בשעה שאין גמר מלאכה.** כגון המנכש בבצלים (לעיל פז:). **נושא שכר.** שומר בשכר (שבועות מט.). **נשבע על הכל.** שלא פשע (שם) אם לא פשע (לעיל לד.). **משלם את הכל.** כל הנך דמיתנו במתני' שבר שבויה ומתה וגניבה ואבדה, אבל מתה מחמת מלאכה פטור, דלאו לאוקמה בכילתא שיילה (שבועות מט.). **נשבעים.** שכן הוא שלא פשעו בה ושלא שלחו בה יד (לקמן צד:). **מאן תנא ארבעה שומרין.** לקמן מפרש לה (שבועות מט:). **ר' מאיר היא.** לקמן מפרש (שם). **מי איכא דלית ליה ארבעה שומרין.** על כרחינו ארבעה הם, זה בחנם וזה בשכר, זה שואל וזה שוכר (שם). **שוכר.** בהמה, **כיצד משלם.** דשומר חנם ושומר שכר כתיבי, שוכר לא כתיב, ומהו דין חיובו לענין גניבה ואבידה, פטור או חייב (לעיל פ:). **ר' מאיר אומר כשומר חנם.** דקא יהיב אגר מלאכתו ואינו נוטל שכר על שמירתו (שם). **ר' יהודה אומר כשומר שכר.** הואיל ולהנאתו הוא אצלו אע"פ שנותן שכר פעולתו שומר שכר הוא, דאי לא יהיב שכר הוי שואל וחייב באונסין, השתא דיהיב ליה אגרא לא הוי שואל והוי שומר שכר (שם). **אי הכי ארבעה שלשה נינהו.** הני ג' הוי גרסינן, ולא גרסינן אי הכי, ובין לר"מ ובין לר' יהודה פרכינן לה (שבועות מט.).

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פ"ט מהל' עבדים הל' ז סמג עשין פב טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף כ וסעיף כא:

צב ב ג מיי' פי"ב מהל' שכירות הלכה יד סמג עשין לא טוש"ע ח"מ סי' שלז סעיף יז:

צג ד מיי' שם הל' ז:

צד ה מיי' שם הלכה ו סמג שם טוש"ע שם סעיף ה:

צה ו ז מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ו:

צו ח ט מיי' פ"ה מהל' פרה אדומה הל' א סמג עשין רלב:

צז י כ מיי' פי"ב מהל' שכירות הל' יא סמג עשין לא טוש"ע ח"מ סי' שלז סעיף ח:

צח ל מיי' שם הל' ב ועי' בהשגות ובמ"מ טוש"ע שם סעיף ב:

צט מ נ מיי' פ"א שם הלכה א ב ופ"ד מהל' שאלה ופקדון הלכה א סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' רצא סעיף א:

ק ס מיי' פ"א מהלכות שכירות הל' ב ופ"א מהל' שאלה ופקדון הל' א סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שמ סעיף א:

קא ע מיי' פ"א מהל' שכירות הל' ב סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שג סעיף ב ג:

קב פ מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שז סעיף א:

קג צ מיי' שם הלכה א ופ"ב הלכה א: